

УДК 657:22

Осадча Т.С.
кандидат економічних наук, доцент,
докторант
Житомирського державного технологічного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ РЕНТИ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

CLASSIFICATION RENT IN ACCOUNTING

АНОТАЦІЯ

Звужене трактування ренти та відсутність такого поняття у бухгалтерському обліку є перепонами для реалізації положень концепції стійкого розвитку. Рента формує прибуток власника, тому розроблено класифікацію видів ренти з метою її відображення в бухгалтерському обліку та надання детальної інформації управлінському персоналу. Ренту, що виникає у підприємства, поділено на природну та економічну. До природної ренти віднесено земельну, гірничу, водну та лісову, які поділяються на підвиди. До економічної – фінансову та інтелектуальну з відповідними підвидами. Це сприяє визначенню рентного доходу та відображенню його в бухгалтерському обліку з метою управління доходами власників капіталу з урахуванням необхідності управління антропогенним впливом на навколишнє природне середовище та забезпеченням майбутніх поколінь ресурсами.

Ключові слова: рента, природна рента, економічна рента, класифікація ренти, облік ренти.

АННОТАЦИЯ

Суженная трактовка ренты и отсутствие такого понятия в бухгалтерском учете являются препятствиями для реализации положений концепции устойчивого развития. Рента формирует прибыль владельца, поэтому разработана классификация видов ренты с целью ее отражения в бухгалтерском учете и предоставления детальной информации управленческому персоналу. Ренту, которая возникает у предприятия, разделено на природную и экономическую. К природной ренте относятся земельная, горная, водная и лесная, которые делятся на подвиды. К экономической – финансовая и интеллектуальная с соответствующими подвидами. Это способствует определению рентного дохода и отражению его в бухгалтерском учете с целью управления доходами владельцев капитала с учетом необходимости управления антропогенным воздействием на окружающую среду и обеспечения будущих поколений ресурсами.

Ключевые слова: рента, природная рента, экономическая рента, классификация ренты, учет ренты.

ANNOTATION

Narrowed interpretation of rents and the lack of such a concept in accounting is an obstacle to implementation of the concept of sustainable development. Rent generates profit owner, because the classification of types of rent for its reflection in the accounting and providing detailed management personnel. Annuities arising in the company, divided into natural and economic. The natural land rents charged, mining, water and forest rents, which are divided into subtypes. Before the economic - financial and intellectual with appropriate subspecies. This helps determine the rental value and display its accounting to manage the income of owners of capital, with the need to control anthropogenic impacts on the environment and providing resources for future generations.

Keywords: rent, natural rent, economic rent, rent classification, accounting rents.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку соціально-економічних відносин усе більше приділяється уваги як соціальним, так і екологічним проблемам, адже нарізла екологічна криза та зниження соціального рівня життя

населення не може залишитися без уваги економічної науки. Дана ситуація зумовлює необхідність трансформації положень економічної та облікової науки в напрямі забезпечення стійкого розвитку економічної системи.

Одним із проблемних питань справедливого розподілу існуючих ресурсів Землі між існуючим та майбутнім поколіннями, що задекларовано Концепцією стійкого розвитку, є питання формування, розподілу та використання ренти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з XVIII і до початку XX ст. сформовано теоретико-методологічні основи формування рентної політики, а також механізми утворення й інструменти розподілу і перерозподілу рентних доходів. Розвивали теорію ренти та досліджували види ренти А.І. Амоша, І.Д. Андрієвський, М.М. Коржнев, П.І. Пономаренко, О.О. Веклич, В.В. Витвицький, Ю.В. Вакулина, О.В. Врублевська, П.І. Гайдуцький, А.М. Стельмащук, Д.С. Добряк, І.А. Розумний, О. Длугопольський, Н.В. Жикаляк, М. Колесник, М.А. Комаров, Ю.П. Белов, О.С. Монастирних, І.М. Кирилук, Н.С. Кручок, В. Міщенко, Ю.А. Наврозова, Ю.В. Разовський, П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, А. Сазонов, А.Є. Черпак, А.А. Шустіков, Ю.В. Яковець, І.А. Яковлева та ін. Переважна більшість указаних авторів дослідження спрямовували винятково на певний вид ренти.

Низка вчених, зокрема В.Г. Федоренко [1] та М.М. Галушак [2], у своїх роботах розкривали механізм утворення земельної ренти за її видами. Так, різні види ренти характеризуються відмінностями в природних умовах, своїх якісних характеристиках, які призводять до того, що за наявності однакових витрат на різні за якістю ресурси отримуються різний економічний ефект і неоднаковий додатковий дохід (рента).

Природно-ресурсна рента, на думку М.М. Галушак [2, с. 163], виникає в результаті господарської діяльності, пов'язаної з використанням у суспільному виробництві природних ресурсів як засобів виробництва. Дохід від господарської діяльності розподіляється між власником природного ресурсу (рента) та користувачем цього ресурсу, який є власником продукції, виробленої в процесі користування природними ресурсами.

Звичайно, використовувати ефект від ділянок власник буде за ціною третьої ділянки,

оскільки землевласник повинен покрити свої витрати й отримати мінімальний прибуток. Економічний ефект, який отримується з кращих ділянок, також можна використовувати за вартістю гіршої ділянки. Різниця, яка виникає між отриманим доходом від економічного ефекту та доходу від найгіршої за якістю ділянки, і становить розмір додаткового доходу (ренти).

Під природною рентою М.М. Галушак [2, с. 163] розуміє додатковий прибуток, який отримують понад певний прибуток на витрачені працю і капітал. Природна рента поділяється за видами природних ресурсів на земельну, гірську, водну, лісову тощо. Утворення ренти обумовлено сприятливішими умовами, в яких один з природокористувачів знаходиться перед іншим, наприклад, за рахунок виявлення, розвідки і видобутку природних копалин із кращими гірничо-геологічними характеристиками, вищою продуктивності пластів, місця розташування природних ресурсів, кращих кліматичних умов, вищої природної родючості землі, наявності привілеїв тощо.

Абсолютна рента в умовах обмеження позиції присутня на всіх об'єктах розробки й значною мірою визначається ціною природного ресурсу. Диференційна рента є додатковим прибутком, який отримується під час експлуатації природного ресурсу, що обумовлений властивостями природного об'єкта чи високою продуктивністю додаткових вкладень капіталу. Диференційна рента може набувати форми ренти I роду і ренти II роду.

Диференційна рента I роду пов'язана з вищою якістю природного об'єкта, з близькістю до ринків збуту тощо. Диференційна рента II роду є додатковим прибутком, який виникає внаслідок послідовних вкладень капіталу. Причому диференційна рента II роду можлива тільки для поновлюваних природних копалин.

Дохід, який отримують землевласники, реалізуючи власність на землю, називають земельною рентою. Основною причиною виникнення її визначають існування монополії на землю як об'єкта господарювання. Г.П. Пасемко, Г.М. Пасемко [3, с. 6] виділяють такі форми земельної ренти: абсолютну, диференційну I, диференційну II, монопольну. За результатами дослідження вчені виявили підхід до формування диференційної ренти, який передбачає припущення про відсутність диференційної ренти в умовах розвитку економіки, як наслідок, це безперспективність будь-якого встановлення цін на природні ресурси. Таку позицію не підтримуємо, оскільки однакова за кількістю та якістю праця, вкладена, наприклад, у різні за якістю природні ресурси, дає різні економічні результати.

Монопольна рента утворюється в особливих кліматичних умовах або ж на землях особливої якості. Саме на них можливе обмежене виробництво сільськогосподарських продуктів з особли-

вими, унікальними якісними характеристиками. Джерело монопольної ренти є результатом додаткових вкладень праці і капіталу в землю. Це, як правило, частина прибутку, створена в інших галузях виробництва, яку отримує землевласник через монопольні ціни, тобто через перерозподіл. Тому монопольну ренту Г.П. Пасемко та Г.М. Пасемко [3, с. 7] ще характеризують як незароблений дохід, або квазіренту.

Ренту, яка утворена в процесі видобування корисних копалин, називають гірничою рентою [4]. Вона не може розглядатися лише з вузькогалузових позицій гірничого виробництва. Гірничу рента пов'язана з іншими видами ренти та макроекономічними процесами, має природне джерело виникнення та загальноекономічний характер прояву. За класичним підходом рента в гірничій промисловості поділяється на абсолютну та диференційну.

Певні вчені до класичних видів гірничої ренти додають й інші. Так, В. Міщенко [5, с. 28–29] виділяє монопольну (одержується з тих ділянок, де видобуваються рідкісні корисні копалини, які продаються за монопольними цінами, що визначаються лише платіжною здатністю споживачів); О.О. Веклич [6, с. 107] – екологічну (пов'язану з використанням природних ресурсів відповідно до принципів стійкого розвитку); М. Колесник [7, с. 81] – цінову (призначену для формування механізму рентного оподаткування); А.І. Амоша, Л.Л. Стариченко [8, с. 4] – гірничовиробничу (формується в результаті видобування корисних копалин) та ін. Низка вчених [9; 10], підтримуючи позицію західних економістів [11; 12], вважають, що абсолютної гірничої ренти не існує. Таку позицію вважаємо необґрунтованою, адже надра є вичерпними, а отже, формують абсолютну гірничу ренту.

Н.В. Жикаляк [4, с. 182–184] гірничу ренту поділяє на гірничу, яка не залежить від поведінки суб'єкта господарювання, та підприємницьку у сфері гірської промисловості, яка залежить від поведінки суб'єкта господарювання. Під гірничою рентою автор розуміє частину економічного прибутку від передачі прав власності земельної ділянки та надр для добування корисних копалин або від реалізації продукції гірської промисловості. Підприємницька рента, на думку автора, – це частина економічного прибутку від продажу прав на мінеральні ресурси або продукцію гірської промисловості, обумовлена переважно рішеннями та діями суб'єктів господарювання в процесі здійснення інвестицій у поточній діяльності.

Водна рента, за дослідженнями Ю.А. Наврозової [13], є певним видом надприбутку, який залежить від природних властивостей води, що отримує суб'єкт господарювання завдяки експлуатації обмежених різноякісних водних ресурсів. Розрізняють три основні форми водної ренти: абсолютну, диференційну та монопольну.

Під лісовою рентою О.В. Врублевська [14, с. 13] розуміє частину доданої у процесі природокористування вартості, на яку претендує власник лісу, властивості якого залучаються разом з іншими факторами виробництва. Лісова рента існує у формі диференційної ренти I роду (за якістю і місцерозташуванням) та диференційної ренти II роду, що відображає ефективність додаткових витрат на відтворення, охорону та експлуатацію лісових ресурсів.

Фінансовою рентою, або ануїтетом, А.А. Шустіков [15, с. 120] називає потік платежів, усі члени якого – позитивні величини, а часові інтервали між двома послідовними платежами постійні незалежно від походження цих платежів, їх призначення і мети. Видом фінансової ренти є постійна фінансова рента, під якою розуміють потік послідовних фіксованих платежів, що здійснюються через рівні проміжки часу.

За джерелом формування можна виокремити внутрішню та зовнішню ренти [16, с. 230]: внутрішня рента базується на надлишку та незбалансованості влади в самому підприємстві і пов'язана з поведінкою агентів підприємства відносно його активів; зовнішня рента – це доходи, які отримує підприємство за рахунок своїх споживачів і які значно перевищують результати його діяльності для суспільства в цілому.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Недостатнє приділення уваги ренті значно збільшує ризик недостовірної оцінки фінансового стану підприємств і впливає на об'єктивність та ефективність прийняття управлінських рішень. Як наслідок, необхідною є розробка організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку ренти, що дасть змогу сформувати вичерпну та достовірну інформацію для управління підприємством.

Ситуація, що склалася, стала поштовхом для розробки облікового відображення ренти на основі розробленої класифікації з метою забезпечення достовірності інформації про доходи підприємства. Економічна теорія чітко визначає особливості рентних відносин на рівні держави, проте в бухгалтерському обліку немає будь-якої інформації, що стосується облікового відображення ренти як одного з видів доходів підприємства.

Проблемам облікового відображення ренти в сучасній економічній науці приділено незначну увагу. Протягом останніх років піднімалися питання бухгалтерського обліку одного з видів ренти. Так, питання земельної ренти досліджувалися такими авторами, як: С.Г. Вегера, В.М. Жук, Т.П. Остапчук, Д.А. Панков та ін.; інтелектуальної ренти в частині інтелектуального капіталу – М.О. Воронова, О.П. Левченко, С.Ф. Легенчук, Н.М. Проскуріна та ін.; екологічної ренти – О.В. Вороновська, І.В. Замула. Отже, питання облікового відображення ренти за її видами відповідно до класифікації,

придатної для використання в бухгалтерському обліку, потребують додаткового поглибленого дослідження.

Мета статті полягає у розробці класифікації видів ренти, що може виникнути у суб'єкта господарювання, з метою її бухгалтерського обліку як доходу підприємства в межах реалізації положень концепції стійкого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на складність ідентифікації та оцінки, у бухгалтерському обліку рента окремим об'єктом не виділяється. Але відсутність інформації щодо ренти, у тому числі за її видами, ускладнює управління доходами підприємства, що достатньо актуально в умовах ринкової економіки. Ідентифікувати ренту та виділити її серед інших видів доходів можна із використанням класифікації видів ренти.

Грунтовні дослідження щодо класифікації видів ренти провів Ю.В. Разовський [17], який під рентою розуміє прибуток, отриманий без матеріальних і трудових затрат. Виходячи з цього, рента як незароблена частина прибутку виникає не тільки в процесі експлуатації природних ресурсів, але й під час здійснення різних видів діяльності, розподілі та передачі майна, тому ренту автор поділяє на природно-громадську, економічну та кримінальну.

Природно-громадська рента формується в результаті використання природних ресурсів, власником яких є народ країни, на території якої розташовані такі природні ресурси. Така рента, за переконанням Ю.В. Разовського [17, с. 116], повністю належить народу країни, що і зазначено в її назві. Таку позицію автора щодо суб'єкта привласнення ренти підтримуємо тільки в частині абсолютної ренти, сформованої природними ресурсами. Стосовно диференційної ренти вважаємо, що суб'єктом її присвоєння має бути суб'єкт господарювання, який поніс витрати на покращання стану природних ресурсів та отримав від цього додатковий дохід, який є диференційною рентою. Виходячи з вищевикладеного, у бухгалтерському обліку підприємства повинна відображатися природна рента за її видами відповідно до природних ресурсів, якими користується підприємство.

У другу групу Ю.В. Разовський [17, с. 117] відносить економічну ренту, в якій виділяє монопольну, фінансову, майнову, дарувальну, спекулятивну, експортно-імпортну, інтелектуальну, історико-культурну.

Монопольна рента формується в результаті домінуючої позиції підприємства-виробника чи продавця, яка характеризується можливістю такого підприємства диктувати свої умови покупцям. Фінансова рента виникає в результаті фінансових операцій, що відбуваються у підприємстві, і підлягає відображенню в бухгалтерському обліку. Майнова рента формується під час передачі майна підприємства в оренду. Дарувальна рента передбачає отримання дохо-

Таблиця 1

Класифікація ренти для її відображення в бухгалтерському обліку підприємства

Тип	Вид	Підвид	Різновид	Характеристика
Природна	Земельна	За способом отримання ренти	Від використання у виробництві	Рента від експлуатації водного об'єкта для виробничих потреб
			Від передачі в оренду	Рента від передачі водного об'єкта в оренду
		За галузю утворення [19]	У сільському господарстві	Формується за зрошуваного землеробства
			У промисловості	Формується у водоемних галузях, особливо в гідроенергетиці, що використовує водні ресурси як основні потенційної енергії; об'єкти теплоенергетики, що використовують руслові водосховища як оборотні системи водозабезпечення
	Тірняча	За видами ренти	У рекреаціях	Формується під час використання оздоровчих, естетичних і бальнеологічних властивостей водних об'єктів
			Абсолютна рента	Рента, що отримується під час використання водного ресурсу завдяки його природним властивостям
		За способом отримання ренти	Диференційна рента I	Додатковий прибуток, що виникає в результаті експлуатації водних об'єктів із кращими природними властивостями і характеристиками, що виражається більш низьким рівнем витрат під час виробництва кінцевого продукту і, отже, вищим показником підприємницького прибутку
			Диференційна рента II	Додатковий прибуток, що виникає в результаті послідовних вкладень капіталу в експлуатацію водного об'єкта і спричиняє зростання витрати на виробництво одиниці продукції, а також ціни на ринку, що призведе до збільшення господарської цінності всіх водних об'єктів, які використовуються; формується під час використання високотехнологічних нововведень, які є наслідком інновацій, що впроваджуються водокористувачем
			Від використання у виробництві	Рента від експлуатації родовища корисних копалин для виробничих потреб
			Від передачі в оренду	Рента від передачі родовища корисних копалин в оренду
Водна	За способами отримання ренти	Абсолютна рента	Рента, що отримується під час використання родовища корисних копалин завдяки його природним властивостям	
		Диференційна рента I	Основною виникнення диференційної гірничої ренти I є різна природна продуктивність праці під час розвідки, освоєння і розробки родовищ, обумовлена впливом геолого-економічних, гірничотехнічних, географо-економічних, інфраструктурних характеристик	
	За видами ренти	Диференційна рента II	Додатковий прибуток, що виникає в результаті послідовних вкладень капіталу в експлуатацію родовища корисних копалин і спричиняє зростання витрати на виробництво одиниці продукції, а також ціни на ринку, що призведе до збільшення господарської цінності всіх родовищ корисних копалин, які використовуються; формується під час використання високотехнологічних нововведень, які є наслідком інновацій, що впроваджуються у сфері надровидобування	
		Від використання у виробництві	Рента від експлуатації водного об'єкта для виробничих потреб	
		Від передачі в оренду	Рента від передачі водного об'єкта в оренду	

Закінчення таблиці 1

Тип	Вид	Підвид	Різновид	Характеристика
Природна	Водна	За галузю утворення	У сільському господарстві	Формується за зрошуваного землеробства
			У промисловості	Формується у водоемних галузях, особливо гідроенергетиці, що використовує водні ресурси як носії потенційної енергії; об'єкти теплоенергетики, що використовують руслові водосховища як оборотні системи водозабезпечення
			У водному транспорті	Формується під час експлуатації водних об'єктів як найвигідніших шляхів для внутрішніх вантажоперевезень
		За видами ренти	У рекреаціях	Формується під час використання оздоровчих, естетичних і бальнеологічних властивостей водних об'єктів
			Абсолютна рента	Рента, що отримується під час використання водного ресурсу завдяки його природним властивостям
			Диференційна рента I	Додатковий прибуток, що виникає в результаті експлуатації водних об'єктів із кращими природними властивостями і характеристиками, що виражається більш низьким рівнем витрат під час виробництва кінцевого продукту I, отже, вищим показником підприємницького прибутку
Економічна	Фінансова	За видами ренти	Диференційна рента II	Додатковий прибуток, що виникає в результаті послідовних вкладень капіталу в експлуатацію водного об'єкта і спричиняє зростання витрати на виробництво одиниці продукції, а також ціни на ринку, що призведе до збільшення господарської цінності всіх водних об'єктів, які використовуються; формується під час використання високотехнологічних нововведень, які є наслідком інновацій, що впроваджуються водокористувачем
			Від використання у виробництві	Рента від експлуатації лісових ресурсів для виробничих потреб
			Від передачі в оренду	Рента від передачі лісових ресурсів в оренду
		За способом отримання ренти	Абсолютна рента	Рента, що отримується під час використання лісових ресурсів завдяки їх природним властивостям
			Диференційна рента I	Основою виникнення диференційної ренти I є різна природна продуктивність праці під час експлуатації лісових ресурсів, обумовлена впливом геолого-економічних, гірничотехнічних, географо-економічних, інфраструктурних характеристик
			Диференційна рента II	Додатковий прибуток, що виникає в результаті послідовних вкладень капіталу в експлуатацію лісових ресурсів і спричиняє зростання витрати на виробництво одиниці продукції, а також ціни на ринку, що призведе до збільшення господарської цінності всіх лісових ресурсів, які використовуються; формується під час використання високотехнологічних нововведень, які є наслідком інновацій, що впроваджуються у сфері лісокористування
Інтелектуальна	Фінансова	Від цінних паперів	Це сума дивідендів, отриманих у результаті володіння цінними паперами	
		Від депозитів	Це сума процентів, отриманих у результаті розміщення вільних грошових коштів на депозит	
		Рента від продажу інноваційних продуктів	Дохід, сформований у результаті продажу інноваційних продуктів	
		Рента від продажу патентів і ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності	Дохід, сформований у результаті продажу патентів і ліцензій на використання об'єктів інтелектуальної власності	
		Рента, що базується на гудвілі	Дохід, сформований у результаті виникнення різниці між ринковою ціною компанії і ціною замінювання її реальних активів	

ду у вигляді спадку, подарунку або знайденого скарбу. Такий вид ренти в підприємстві може проявлятися у разі безоплатного отримання майна.

Спекулятивна рента виникає під час завищення цін та присвоєння доходу від спекулятивних операцій. Спекуляція в Україні – протизаконна дія [18], тому такі операції у дослідженні не розглядаємо.

Причиною виникнення експортно-імпоротної ренти є різниця в економіко-географічних умовах виробництва та реалізації продукції, робіт, послуг у різних країнах. Використання результатів творчої праці формує інтелектуальну ренту, яка відображається в бухгалтерському обліку. Історико-культурна рента спричинена використанням під час виробництва та реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, історико-культурних цінностей.

Щодо третього типу ренти, який виділено Ю.В. Разовським [17, с. 117], а саме кримінального типу, досліджувати його вважаємо недоцільним, оскільки така рента формується в результаті дій, що суперечать законодавству України [18].

Отже, виходячи із сутності та економічної природи ренти, базуючись на напрацюваннях Ю.В. Разовського [17], а також урахувавши необхідність облікового відображення ренти, розроблено її класифікацію (табл. 1).

Отже, ренту, що виникає у підприємства, поділено на природну та економічну. До природної ренти віднесено земельну, гірничу, водну та лісову ренту, які поділяються на різновиди. До економічної ренти віднесено фінансову та інтелектуальну з відповідними різновидами.

Запропонована вище класифікація дає змогу врахувати основні положення концепції стійкого розвитку та може бути покладена в основу вдосконалення теорії та методології, а також розробки організації та методики бухгалтерського обліку ренти за її видами.

Висновки. Таким чином, рента є об'єктом бухгалтерського обліку. Проте більшість підприємств не розуміють важливого значення цього показника і не можуть виокремити рентний дохід із загального доходу. Відображення рентного доходу як надлишкового доходу ресурсовласника чи користувача у фінансовій звітності та на рахунках бухгалтерського обліку забезпечить поліпшення інформованості насамперед власників про реально отримані доходи та покращить їх ставлення до цінних ресурсів.

Отже, впровадження в систему бухгалтерського обліку такої категорії, як рента, має стати одним із актуальних питань серед учених-обліковців, які досліджують рентні відносини в Україні. Існують різні форми та види ренти, тому впровадження їх в облік є одним із пріоритетних напрямів розвитку бухгалтерського обліку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Федоренко В.Г. Політична економія / В.Г. Федоренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/18540516/politekonomiya/diferentsialna_monopolna_renta.
2. Галушак М.М. Особливості механізму утворення земельної ренти I та II / М.М. Галушак // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2008. – Вип. 18.2. – С. 162–170.
3. Пасемко Г.П. Теоретико-методологічна проблема розподілу земельної ренти в умовах глобалізації / Г.П. Пасемко, Г.М. Пасемко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.znau.edu.ua/visnik/2013_12_2/67.pdf.
4. Жикаляк Н.В. Рента в горній промисловості: види і причини образования / Н.В. Жикаляк // Экономический вестник Донбасса. – 2013. – № 3. – Т. 33. – С. 180–185.
5. Міщенко В. Гірнична рента і платежі за надра / В. Міщенко // Геолог України. – 2004. – № 4. – С. 28–34.
6. Веклич О. Екологіческая рента: сущность, разновидности, формы / О. Веклич // Вопросы экономики. – 2006. – № 11. – С. 104–110.
7. Колесник М. Текущее состояние и перспективы рентного налогообложения в России / М. Колесник // Вопросы экономики. – 2003. – № 6. – С. 78–87.
8. Амоша А.И. Теоретические основы и механизмы регулирования доходов угледобывающих предприятий / А.И. Амоша, Л.Л. Стариченко // Уголь Украины. – 2004. – № 6. – С. 3–8.
9. Галуза С. Рентні відносини і ціноутворення в газодобувній промисловості / С. Галуза, В. Артемов // Економіка України. – 1999. – № 6. – С. 42–53.
10. Решетілова Т.Б. Гірнична рента у механізмі господарювання корпорації (на прикладі вугільної промисловості) : автореф. дис. ... д-ра екон. наук. : спец. 08.07.01 / Т.Б. Решетілова ; НАН України, Ін-т екон.-правов. дослідж. – Донецьк, 1998. – 32 с.
11. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / М. Блауг ; пер. з англ. І. Дзюби. – К. : Основи, 2001. – 670 с.
12. Otto J.M. Mining Taxation in Developing Countries / J.M. Otto. – UNCTAD. – 2000. – November. – 19 p.
13. Наврозова Ю.А. Экономическая сущность морской портовой ренты / Ю.А. Наврозова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Rmugt/2008.../07_Navrozova.pdf.
14. Врублевська О.В. Лісова рента: вилучення й розподіл / О.В. Врублевська // Наук. вісник НЛТУ України. – 2007. – Вип. 17.2. – С. 11–17.
15. Шустіков А.А. Фінансова статистика / А.А. Шустіков. – Київ : КНЕУ, 2002. – 205 с.
16. Палехова В.А. Політична економія : [підручник] / В.А. Палехова. – Миколаїв : МДГУ, 2007. – 332 с.
17. Разовский Ю.В. Горная и другие виды рент (классификация) / Ю.В. Разовский // Горный информационно-аналитический бюллетень (научно-технический журнал). – 1995. – № 2. – С. 115–119.
18. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page14?text=%F1%EF%E5%EA%F3%EB%FF%F6%B3%FF>.
19. Левковська Л.В. Рента як економічна основа раціонального використання водоресурсного потенціалу / Л.В. Левковська, К.І. Рижова // Економіка природокористування і охорони довкілля. – 2013. – С. 56–61.